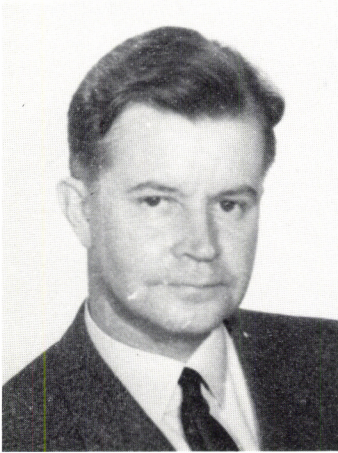

Katsauksia

Arvo Keinonen 1912–1986

Filosofian maisteri Arvo Herman Keinonen kuoli 5. 1. 1986 Lapinlahdella. Hän oli syntynyt 18. marraskuuta 1912 Lapinlahdella. Ylioppilaaksi Keinonen tuli 1932 Iisalmen yhteislyseosta ja suoritti filosofian kandidaatin tutkinnon Helsingin yliopistossa 1938.

Arvo Keinonen teki mittavan ja ehjän elämäntyön sanakirjantekijänä ja kielenhuoltajana. Palveltuaan talvi- ja jatkosodan maanpuolustustehtävissä hän tuli 1945 toimittajaksi Nykysuomen sanakirjaan, jossa hän jo sotien välissä 1941 oli ehtinyt jonkin aikaa olla. Tästä alkoi leksikografian pitkä työpäivä. Suurteoksen toimitustyö oli tällöin, sota-ajan keskeytysten ja monien toimittajanvaihdosten jälkeen pääsemässä jälleen käyntiin, ja pian alkoi alun toistakymmentä vuotta kestänyt tiivis työjakso. Sen aikana sanakirjan kaikki kuusi osaa ilmestyivät tiukan aikataulun mukaisesti noin puolentoista vuoden väliajoin 1951–61. Nykysuomen sanakirjan tällöinen tekeminen ja julkaiseminen jos mikä oli omalla linjallaan sotien jälkeistä jälleenrakennustyötä, kansallisen identiteetin vahvistamista. Koko tämän vaativan ja raskaan vaiheen Keinonen oli toimituksen keskeisiä, kantavia voimia. Päätoimittajan ja toimitussihteerin ohella hän tarkisti ja tasoitti käsikirjoitusta sekä viimeisteli oikaisuvedoksia, joiden teksti vielä saattoi usein muuttua perusteellisesti. Myös uusien toimittajien ohjaus ja kouluminen kuului hänen tehtäviinsä.

Sanakirjantekijäksi Keinosella oli luontaiset avut: hänen kielellinen ajattelutapansa oli hallitsevasti analyttinen. Sanan merkitysalueen jäsentäminen, merkitysten ryhmittäminen ja vivahteiden erittely — kaikki tuo sujui häneltä ihailtavan vaittomasti. Hän hallitsi äidinkieltänsä koko rekisterin, hänellä oli tavallaan absoluuttinen kielikorva. Kaiken taustana ja tukena hänellä oli harvinaisen laaja yleisivistys ja latinistin koulutus. Juuri Keinosen leksikaalisen erittelyn elegantti vaittomuus ja toisaalta se hienotunteinen tapa, jolla hän selvitti toimittaja-aloittelijan kirjoittaman sana-artikkelin takkuiset kohdat ja neuvoi niistä tien eteenpäin, ovat jääneet lähtemättömästi — niin arvelen — kaikkien niiden mieleen, jotka saivat käydä hänen opissaan sanakirjan teossa.

Nykysuomen sanakirjan valmistuttua

Katsauksia

Keinonen oli ensin Suomen akatemian kielitoimiston ja sitten Nykysuomen laitoksen palveluksessa. Tällöin hän toimitti lähes 500-sivuisen vierasperäisten sanojen ohjeluetelon, Nykysuomen sivistyssanakirjan; se ilmestyi 1973. Toimitustyössä hänellä oli eräitä avustajia. Keinosen luonteelle kuvaavaa oli, että hän ei antanut nimetä itseään teoksen päätoimittajaksi vaan ilmaisi työosuutensa alkusanoissa näin: »Käsikirjoituksen viimeistelystä vastaa allekirjoittanut.» Tämän jälkeen Keinonen ehti vielä olla mukana myös uuden yleisanakirjan toimitustyössä vastaperustetussa Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksessa, ennen kuin hän siirtyi täysin palvelleena eläkkeelle 1976. Tällöin hän oli ehtinyt toimia sanakirjantekijänä 31 vuotta.

Päätyönsä ohessa Keinonen toimi kielentarkistajana Suomen Kemistilehdessä 1954—59 ja Lääketieteellisessä Aikakauskirjassa Duodecimissa 1955—64. Näiden lisäksi uutteralle kielenhuoltajalle riitti myös muita kielentarkistustehtäviä vuodesta toiseen. Varsinkin lääketieteen suomen kielen tuntijana ja kehittäjänä Keinonen oli aikansa parhaita. Ahkeran työn lepoetkiin mahtuivat mieliharrasteina kirjallisuus ja musiikki; musikaalisuus oli isän, Lapinlahden kanttorin, perua.

Ihmisenä Keinonen oli hienostuneen vaatimaton. Hän tiesi tarkoin työnsä ja ammattitaitonsa arvon, mutta hän ei koskaan tehnyt niistä numeroa. Yleensäkin kaikkinaiset suuret sanat ja suuret eleet olivat hänelle vieraita. Hän oli maltillinen, hienovarainen ja avulias. Niin kuin hän kielimiehenä oli tunnollisista tunnollisin, niin hän ystävänä oli uskollisista uskollisin. Sain käydä Keinosen koulua vuoden 1953 alussa, jolloin tulin Nykysuomen sanakirjaan. Tästä alkanut ystävyytemme kesti säröttömänä loppuun asti, liki 32 vuotta. Viimeisen keskustelumme kävimme puhelimitse joulunaluspäivinä 1985. Keinosella oli varmat, usein kriittisetkin mielipiteet monista asioista, mutta kertaakaan tuona kolmen vuosi-

kymmenen aikana en kuullut hänen sanovan pahaa sanaa lähimmäisistään. Hän oli sydämeltään ja mieleltään puhdas.

Synnyinseutuunsa Keinonen oli syvästi kiintynyt. Siellä hän vietti työvuosiensa kaikki loma-ajat, sinne hän muutti asumaan heti eläkkeelle jäätyään. Kotikylän tutut kirkonkellot saattoivat häntä viimeisellä matkalla haudan lepoon 18. tammikuuta 1986. Synnyinseudun talvinen luonto oli kauneimmillaan: maan ja puut verhosi puhtaan valkea lumi, pilvetön taivas hohti hiilakkaan sinisenä.

PENTTI LYLÄ